27. štev. V Ljubjani, sobota 16. julija 1921. Leto II.

Izhaja tedensko.
Poštnina plačana v gotovini.
Uredništvo: Narodni dom, Tajništvo Narodno - socijalistične stranke. Telef. št. 77.
Inserati po dogovoru.

NOVA PRAVDA

Posamezna številka stane K 1·50.
Uredništvo: Ljubljana, Gradišče 7, nasproti. Telefon št. 77.
Naročnina: Mesečno 6 kron.
Glasilo NSS v Jugoslaviji.

Jugoslavija.

Ljubljana, dne 15. julija 1921.

Politično življenje sedaj nekako miruje. Poslanci so šli na zasluženi dopust, ministrski predsednik je bolan, nekaj mnistrov je v demisiji, nekaj se jih vozi po državi okol in ostali se vsedejo tu in tam, če vročina ni prehuda, h kaki seji in napravijo kak sklep v svrho, da ga bodo pri prvi priložnosti zopet preklicali. Kakor vidimo vladanje naše države ni ne hudo, ne težko in čisto nič se ne čudimo, da se imajo za tako prijetno vladanje vsi poslanci za sposobne, vsi poslanci vedo kako lepo je vladati, vsi poznajo eden drugega in vsi vedo, da so politično enako pametni in tako mislijo eden kakor drugi, zakaj pa bi bil ta minister pa ne jaz, saj ne zna nič več, saj ne ve nič več kakor jaz, zakaj bi ne bil jaz minister, lepo plačo bi znal spraviti tudi jaz. In ker so vsi enaki, mislijo vsi enako in tako je njih glavno delo, da se tepejo za ministrske stolce. Solnce sije le nekaj časa in potem pride dež. Tako so tudi pri naših poslancih. Kar naenkrat bo zabliskalo in zagrmelo in najlepša nevihta bo tu.

Z Italijo se sklepa sedaj trgovinska pogodba. Čisto tiho in mirno se godi vse. Le tu in tam nam javijo časopisi razveseljivo vest, da so sedeli naši in laški delegati zopet za nekaj ur skupaj. Svojčas smo povedali, da je imenovala naša vlada za ta pogajanja zastopnike po vrsti kakor so v žlahti s Pašičem, izpustili menda niso ne deda, kuma ali strica, pač pa so pozabili poslati k tem pogajanjem zastopnike iz ministrstva za industrijo in trgovino. Toda to je pri velikopotezni politiki, ki jo vodi naša vlada, takorekoč malenkost. Ko bodo pogajanja končana in mi tepeni na vseh koncih in krajih, bo še vedno čas, da bodo naši vladni časopisi zagnali velikanski krik, da so nas Italijani zopet enkrat ogoljufali. Znat se mora, in naši politiki znajo. Nadrahov Cene, Boltatu »Pepe in Janez Zgaga so po pravici užaljeni, da še niso imenovani ministrom.

Francoska je podarila regentu Aleksandru eno lahko križarko.

Francoski poslanik v Beogradu g. Simons je sporočil naši vladi, da je francoska vlada iz prijaznosti napram N. V. prestolonasledniku regentu Aleksandru povodom neuspelega atentata podarila lahko vojno križarko »Vedetta št. 5«, katera je bila za časa bivanja naše vojske na Krfu stacionirana na Krfu.

Daleč smo prišli.

Vedno in vedno smo pisali, da so največji škodljivci naše države naši demokrati in radikali. Ničesar niso napravili, kljub temu da vladajo že tri leta. V kak ugled so spravili našo državo pri drugih državah nam jasno kaže članek, ki ga je prinesel belgijski list »Echo de la Bourse«. List piše o notranjem posojilu naše države, v znesku 2 milijard kron, ki ga je sklenila belgrajska vlada s srbskimi, hrvatskimi in slovenskimi bankami. Na koncu članka pa pravi:

»Kakor je razvidno iz vladnega proglasa, so pogoji, pod katerimi so Hrvati in Slovenci pripravljeni priskočiti na pomoč »bratom Srbom«, čudovito težki: Sedemodstotno obrestovanje za pol leta, to je 14 odstotkov na leto, je po naši sodbi rekord pri notranjih posojilih. Z ozirom na takšne pogoje so razumljivi ponovni poskusi jugoslovanske vlade v inostranstvu, zlasti v Belgiji in v Franciji, da tam dobi silno ji potrebni denar. Ti poskusi pa niso imeli uspeha in ga tudi ne morejo imeti. Po pameti se od belgijskih bank tudi ne more zahtevati, da bi dale nov kapital in na posodo eni državi, ki ne samo da ne plačuje zaostalih obresti, ampak plačevanje obresti ovira z nemogočimi pogoji. V bodočnosti je nemogoče zahtevati od belgijskih hranilcev, da vlagajo svoje prihranke v državi, kjer so izpostavljeni samovolji vladnih in lokalnih oblasti, ki so bodisi oficijelno, bodisi natihoma, vse složne v tem, da jim nagajajo. Taka politika ima nujno neugodne posledice, kajti če imajo narodi po Marksu take vlade, kakršne zaslužijo, potem lahko dodamo, da dobivajo tudi take kredite, kakršne zaslužijo.«

Toda Pašić je največji državnik in demokrati edini patrijoti. Inozemstvo pa misli in sodi drugače. Mi pa smo preprični, da bodo Jugoslovani te kapacitete in patrijote z jezikom kmalu sodili in obsodili.

Kaj pomeni to?

O priliki atentata na regenta so pisale belgrajske »Novosti«, da se je izrazil neki bivši ruski orožniški častnik, da že dalje časa opazuje, kako se dogajajo v naši državi čudne stvari. Rekel je, da ga spominja marsikaj na bivšo Rusijo. Čudovito hitra smrt srbskih velmož kakor finančnega ministra Stojanoviča, generala Jovanovića, bivšega ministrskega predsednika Vesnića, da mnogo misliti. Tako ruski častnik.

Italijani so silno hudi na bivšega italjanskega zunanjega ministra grofa Sforza, ker je sklenil z Jugoslavijo rapallski mir. Pretečeni teden je imel Sforza pogovor z urednikom laškega lista »Tribuna« v katerem je branil svoje stališče z ozirom na napade laških prenapetežev. In v tem pogovoru, ki ga je prinesla Tribuna je med drugim povedal tudi, kako sodijo o rapallskem miru Jugoslovani. Rekel je: »Trumbiču so pljuvali v obraz. Vesnić in Stojanović sta mrtva in njih prijatelji trde, da je rapallski dogovor pospešil njih smrt.

Poslanec, ki mora odstopiti.

Bosanski poslanec Nikola Divljan, ki je bil izvoljen na programu Zemljoradniške stranke je uganjal v konstituanti tako politiko, da ga je zemljoradniški klub izključil iz svoje srede. Ker pa je Nikola Divljan rekel, da pripada kljub temu še vedno zemljoradniški stranki ter da bodo njegovi volilci odobrili njegovo politiko so sklicali v Sarajevo krajno konferenco zemljoradniške stranke, da ta konferenca obsodi ali odobri politiko Nikola Divljana. No na konferenci je bilo navzočih 28, med temi tudi načelniki krajevnih odborov Z. S. Po zaslišanju Divljana, se je izreklo 26 navzočih proti politiki, ki jo je vodil Divljan, dva pa sta se glasovanja vdržala. Divljan je bil obsojen, razun tega pa mora še odložiti poslansko mesto, ker je s svojo politiko pogazil program stranke in s tem ogoljufal svoje volilce.

Ko bi postopali povsod tako energično proti poslancem, ki se ne držijo obljub, katere so dajali svoj čas volilcem bi bilo v naši državi kmalu boljše.

Stojan Protić.

Te dni pride v Slovenijo znani srbski radikalec Stojan Protić. Stojan Protić je čisto gotovo ena najmerodajnejših oseb v srbskem političnem življenju. Gotovo ima mož tudi svoje napake, toda nekaj je kar ga nam dela v današnjem času simpatičnega, to je, kakor nam zatrjujejo dobri poznavalci Protića, da je mož proti vsaki korupciji in da je osebno čist. To je za naše razmere veliko. Le pomislimo o kakih korupcijah čitamo dan za dnevom v našem časopisju.

Stojan Protić ima tihe zaveznike v dr. Antonu Trumbiču in dr. Antonu Korošcu. Sedaj pride v Slovenijo, med potom pa se mudi v Zagrebu, ker je imel pogovore z Radićevci in Zajedničarji. V Sloveniji bo menda priredil tudi nekaj shodov.

Stojan Protić ustvarja podlago za novo grupiranje strank s katerimi bi potem vstvaril v parlamentu večino in tako preuredil ravnokar sprejeto ustavo. Interesantno je, da skuša pridobiti na svojo stran ravno one stranke, ki so bile najbolj proti taki ustavi, ki je bila po demokratih in radikalih sprejeta.

Nameni Stojana Protića so vzbudili v demokratskem taboru precejšen strah iz česar bi se dalo sklepati, da bode Protiću najbrže uspelo kar namerava.

Svetovni pregled.

ITALIJA.

Novi italijanski ministri.

Novi italijanski ministrski predsednik Bonomi je star 48 let. Študiral je naravoslovje in pravo, bil je učitelj in časnikar in politični učenec znanega socialista Felli. Ko je postala socialistična stranka izrečno revolucijonarnega značaja je izstopil z Bissolatijem iz stranke ter ustanovil stranko reformnih socialistov, ki je bila za časa izbruha vojne še bolj nacionalistična, kakor najhujši nacionalisti. V vladi, ki jo je sestavil Bonomi so zastopane stranke sledeče: Rodino, Mauri in Micheli so pripadniki katoliške ljudske stranke, Giuffrida, Gasparotto in Girardini so pristaši socialisične demokracije, De Nava, Raineri in Solari so liberalni demokratje, Bonomi in Beneduce pa reformni socialisti. K desni demokraciji spadajoči Belotti pa je stopil v vlado brez dovoljenja svojega kluba.

Vlada Bonomi-ja je torej koncentracija levice, skrajna desnica je njej sovražna, medtem je njej skrajna levica najbrž ne bode delala prevelikih težkoč.

Italijanski parlment šteje 535 poslancev. Stranke, iz katerih je sestavljena vlada štejejo 271 poslancev. in sicer: Kat. lj. stranka 104, liberalni demokratje 79, socialistična demokracija 63 in reformni socialisti 25 poslancev. Vladi sovražna des-

---

Podlistek.

A. P.

Nekaj o veri in vesoljstvu sveta.

(Konec.)

Naši veliki daljnogledi pa nam pokažejo nebroj takih sosednjih skupin — molekulov, katera se nam vidijo kot majhne meglice različnih oblik. Vse te meglice tvorijo zopet milijoni solnc, večjih in manjših od našega.

Kdo more biti tako predrzen ter trditi, da je baš naša zemlja edina, koja nosi živa bitja. Kdo more smatrati ta solnčni prašek v primeri z drugimi planeti oz. solnci, da je to središče, na katero obrača Bog vso svojo pažnjo ter natanko zasleduje nas reveže, če morda ne čitamo »Novo Pravdo« mesto »Slovenca«. Toda šalo proč.

Vse to vedo seveda nešteti, mnogi milijoni ljudstva pa tega ne vedo. Oni, ki to vedo si razlagajo po svoje, oni pa ki tega ne vedo, tistim se pa razlaga od drugih. Tu tiči pravzaprav vzrok, da je nastalo toliko različnih ver, katere se medsebojno pobijajo, sovražijo itd., vse so pa menda v tem edine, da hočejo vladati nad dušo in telom svojih vernikov.

Toraj kam? Še vedno ne vemo nič o veri katera bi bila prava. Razložil sem na kratko zvezdnato nebo. Sedaj pa nastane vprašanje, odkod vse to? Od Boga? Kje in kakšen je tisti Bog? Kdo ga je videl, kje prebiva? In vendar mora biti oni vsemogočni stvarnik tega vesoljstva in mora imeti s tem tudi svoj cilj. Toda stoj!

Nešteto takih vprašanj bi lahko stavil človek, niti na eno ne more odgovoriti. Dobro, filizofija, ta in ona, nam skuša pač razlagati, toda zopet vsak filozof po svoje. N. pr. na podlagi teorije v razvoju živih bitij in na podlagi razvoja embrija v materinem telesu, se je dognalo, da so se razvile žive stvari, tudi človek, iz onega prabitja. Toda to nam ne pove niti znanost niti kdo drug kako je nastala ona praglivica!?

Človeško telo ozir. sploh vsako živo bitje tvorijo mirijade celic ali stanic. Vsaka izmed teh stanic je živo bitje za sebe ter vsrkava redilni sok in izločuje porabljene snovi. Toraj živo bitje v okviru telesa. Ali bode ta celica kedaj spoznala in vedela kam ona spada in da tvori z drugimi človeško telo? Nikoli, ker njena čutila so pač omejena na gotovi prostor. Tako so i naša. Naši čuti nam pokažejo pač to, kar so zmožni pokazati in nič več! Pa to ni vse. Na kratko. Mi vsi, vsi filozofi, vsi duhovniki tega sveta ne bodo nikoli spoznali bistvo Božanstva in nikoli jim ne bo znano, zakaj je vse to tako in ne drugače, prej bo zadnji človek na ekvatorju zmrznil.

Kaj toraj. Rešitev je silno enostavna. Priznajmo vsi, da vemo samo to, da nič ne vemo, da dokler ne bodo naša čutila drugačna, tudi več vedeli ne bomo.

Ker je pa nujno potrebno za družabno življenje, da je človek tudi res človek, zato spoštujmo nauk Kristusov, ki pravi: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe.« Pomagaj močan slabejšemu, pouči modrijan nevednega ter izobrazuj njegova nagnjenja, da bodo dobra. Spoznajmo Boga v naravi sami v božanskem in za nas strašnem vesoljstvu, priznajmo ga in se ga bojmo, ga občudujmo. Toda ne kujmo dobička iz tega človeškega čustvovanja, kakor se dela to danes.

Izgovor, da če se preprosti človek ne bode bal hudiča in pekla, bo postal zver. To je bedasto in rečemo samo iz gole bojazni za mehke stolčke, katere danes zasedajo svečeniki vseh ver.

Koncu koncev pridemo do spoznanja, da je rešitev iz današnje duševne in telesne bede mogoča le potom evolucijonalnega socijalizma, spojenega z zdravim naravnim logičnim mišljenjem posameznika. To se pa doseže le, če bodo podučevali ljudstvo le njega pravi prijatelji, ne pa od Rima komandirani s strankarskimi strastmi prepojeni duhovni z plesnivimi nauki in nazori iz pradavne dobe.

Veliko bi še lahko napisal, toda naj se oglasijo drugi bolj zmožni. Čas je že, da bi odprli naši časopisi svoje predale tudi malo podobnim razmotrivanjem osobito na polju znanosti. Škandal pa je za nas, da še do danes nimamo nobenega znanstvenega lista, kajti hrvatske »Prirode« ne razume vsak tako kot bi trebalo, kot Slovenec namreč.

---

nica šteje 62 poslancev in sicer 35 fašistov, 10 nacionalistov in 17 liberalnih desničarjev. Nevtralno stoji vladi nasproti 121 socialistov, 13 komunistov, 26 agrarcev, 25 neopredeljenih in najbrž 17 poslancev, ki se še niso priglasili nobenemu klubu.

Gotova večina vlade znaša le 7 glasov, ako prištejemo Belottija 8 glasov.

Vlada se bode morala obračati, ako bo hotela ostati na krmilu in rešiti najnujnejša vprašanja, ki tlačijo danes Italijo ali na poslance desnice ali na one na levici. V najkrajšem času se bode videlo, v katero smer pojde nova italijanska vlada. Italijanski parlament bode sklican, kakor je sklenil ministrski svet 20. t. m. Kakor se da sklepati iz nacionalističnega italijanskega časopisja, so nacionalisti z vlado nezadovoljni. Nacionalisti ugibajo največ o tem, kako bode nastopila nova vlada v vprašanju luke Baroš.

POLJSKA.

Prisilno posojilo. Poljska socialnodemokracija.

Znano je, da je poljska valuta najslabša v vsej Evropi. Da, poljska valuta stoji celo nižje kakor vstrijska valuta. Da trpi pod takimi razmerami celo gospodarstvo je umevno. Umevno je tudi, da skuša država na vse mogoče načine ozdraviti te bolne razmere. Toda ko je stvar enkrat tako zavožena je zdravljenje težko. In tako je poljska prisiljena, da skuša urediti svoje razmere z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Pograbila je takorekoč zadnjo sredstvo in razpisala prisilno posojilo. Je to za državljane nekaj neprijetnega, kajti vsak državljan, ki poseduje gotovo imetje ali gotove dohodke, se enostavno prisili, da mora toliko in toliko posoditi državi. Poljsko prisilno posojilo bodo morali podpisovati takole: Posojilo bodo morali podpisati vsi, ki posedujejo več kot 100.000 poljskih mark ali imajo več kot 36.000 polskih mark letnih dohodkov. Ako pomislimo, da odgovarja 100.000 poljskim markam približno 9000 naših kron še le vidimo, da je to prisilno posojilo jako hudo in da bode zadelo že prav za prav tudi ubožne sloje. Za imovino 100.000 poljskih mark se bode moralo podpisati prisilnega posojila 2000 p. mark. Za imovino 200.000 p. mark 5500 p. mark, za 300.000 mark 7000 mark, za pol milijona mark 16.500 mark, za 1 milijon mark 40.000 mark, za 5 milijonov mark in črez 20 odstotkov vsega imetja.

Pri letnih dohodkih 36.000 p. mark se mora podpisati 1000 p. mark prisilnega posojila, pri 50.000 mark 2100 mark, pri 100.000 mark 7200, pri 300 tisoč mark 54.000, pri pol milijona mark, 115.000 mark, pri 900.000 mark nad 30 odstotkov letnega dohodka.

Kongres poljske socialnodemokratične stranke je sklenil, da izstopi poljska socialnodemokratična stranka iz druge internacionale.

BOLGARIJA.

Nemiri v Bolgariji?

Listi so prinesli vesti, da so izbruhnili v Bolgariji nemiri, tako v Sofiji kakor na deželi, Po časopisnih vesteh so ti nemiri boljševiškega izvora. Na drugi strani pa razglaša bolgarska vlada, da so govorice o nemirih neresnične.

Rusija.

Sodišče v Moskvi. Lakota v Rusiji.

V Moskvi se vrši tretji kongres tretje internacijonale. Prišli so v ta novi rim pred rdeče papeže vsi pripadniki komunistične vere, da tam sprejemejo pohvalo ali grajo. Pohvaljen je le malokdo, grajani skoro vsi.

Italijanske komuniste, ki so prišli iz starega Rima v novi Rim, vsi pobiti, da od bojev s faišisti še skoraj krvavi, so enostavno vrgli ven. Revčki so se opravičevali, prosili so milosti, toda pomagalo ni nič. Oni so bili obsojeni in prekleti. Hudo se je godilo tudi češkim komunistom, tudi te so hoteli kar tebi meni nič postaviti pred vrata. Z lepimi prošnjami in trdnimi obljubami, da se bodo čisto gotovo poboljšali in čez treba, ako to ukažejo v Moskvi, bodo tudi razbili svojo domovino. Naposled so našli usmiljenja, tako da se smejo še nadalje pokoravat ukazom iz Moskve. O naših jugoslovanskih komunistih molčijo poročila popolnoma, so bili li grajani ali oohvaljeni, brzojav je nam samo poročal, da je njih voditelj nevarno zbolel.

Ruski listi prinašajo poročila, da preti Rusiji strašna lakota. Tako piše boljševiška »Pravda«: »Ozemlje Volge je zadela strašna nesreča, suša je tako velika, da je v veliki delih države žito brez zrnja dozorelo. Lakota zadene 20 milijonov ljudi in je veliko hujša, kakor ona v letu 1891. Iz Saratova poročajo, da je ozimna popolnoma uničena, iz Samare pa se izseljuje ljudstvo proti vzhodu.

Nemčija.

Sodišče za vojna zverinstva.

Antanta je zahtevala, da naj izroči Nemčija vse one Nemce, ki so se za časa vojne pregrešili nad človeštvom s tem, da so trpinčili vojake in ljudi antante. Pozneje je antanta to zahtevo omilila in samo zahtevala, da naj Nemčija te ljudi sama kaznuje. In v resnici se vršijo sedaj v Leipzigu obravnave proti onim Nemcem, ki jih toži antanta radi nečloveškega ravnanja z ljudmi, radi tatvin itd.

Kar se je pričakovalo, to se je zgodilo. Nemško sodišče v Leipzigu oprošča zaporedoma vse zločince. To je postalo antanti preneumno in ona zahteva sedaj, da se te sodne obravnave prekinejo in naredi nemški komediji konec. Najbrže bode antanta sedaj ponovila svojo prvo zahtevo, in zahtevala izročitev vseh zločincev, da jih bode sama sodila.

Nemški oficirji v turški armadi.

Grki z vso resnostjo trdijo, da se nahaja pri turški armadi v Mali Aziji, ki se bojuje proti Grkom nad 200 nemških oficirjev. Nadalje se zatrjuje iz poučene strani, da se nahaja Enver paša še vedno v Nemčiji ter da biva sedaj na Bavarskem, kjer hoče pridobiti Ludendorffa za turško vojsko. To se mu do sedaj ni posrečilo, vendar pa mu je Ludendorff priskrbel večje število nemških oficirjev za turško vojsko.

Grško-turška vojska

Oba sovražnika počivata in nobeden si prav ne upa začeti ofenzive kljub temu, da sta jo oba napovedala. Na celi fronti pa se vršijo mali boji.

Antanta pa se pogaja s Turki, pod kakimi pogoji, da bi ona vzela svoje vojaštvo iz maloazijsko turškega ozemlja. Francija zahteva, gospodarske interese v celi Mali Aziji ter da prevzame organizacijo turške policije edino le ona. Italijani, katere hočejo Turki iz Male Azije sploh spoditi in sicer brezpogojno, pa so postali silno ljubosumni na Francoze in zahtevajo, da naj pošlje Italija skupno z Angleži bojne ladje proti Carigradu.

Slovenija.

Kraljevi namestnik v Ljubljani.

Ljubljana, dne 15. julija 1921.

S sprejetjem ustave so odpadli dosedanji deželni predsedniki v Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu in Splitu. Nova ustava, po kateri bo naša država na novo razdeljena, ne pozna več starih, do sedaj veljavnih imen naše države. Pozna le posamezne dele države, po katerih se bode naša država na novo razdelila. S sprejetjem ustave je nehala Slovenija kot celota in svojim imenom. Slovenija kot celota s središčem Ljubljana bo obstojala le še tako dolgo, da bode mogoče izvršiti delitev Slovenije v dva dela, ki bodeta imela vsaki svojo glavno mesto. Enega dela glavno mesto bo Ljubljana, glavno mesto drugega dela pa Maribor. Ker vso to razdelitev ni mogoče urediti preko noči, bode začasno še Ljubljana središče vse Slovenije. Najvišji uradnik Slovenije, ki se je imenoval dosedaj deželni predsednik, se od sedaj naprej ne bode več imenoval deželni predsednik, temveč kraljevi namestnik, kakor to predpisuje sprejeta ustava. Glavna naloga prvega kraljevega namestnika bode ta, da bode razdelil Slovenijo v dva dela. To gotovo ne bode majhna naloga. Vse ogromne težkoče, ki jih bode prinesla ta po ustavi sklenjena delitev, se bodo pokazale šele pri delitvi sami. Vsi odgovorni činitelji se bodočih težkoč gotovo zvedajo, radi tega so skušali najti moža, ki bi imel dovolj energije lotiti se tega gotovo ne hvaležnega dela. Kot primernega moža so našli v osebi g. Ivana Hribarja, ki bo kot dolgoletni ljubljanski župan gotovo znan vsem našim čitateljem. Gospod Ivan Hribar je že imenovan kraljevim namestnikom v Ljubljani in bode to mesto najbrže v najkrajšem času nastopil.

Shod NSS.

V petek dne 8. t. m. se je vršil v Ljubljani shod, ki ga je sklicalo načelništvo NSS. Na shodu sta poročala naša poslanca o svojem delu v konstituanti ter pojasnila številnim zborovalcem, zakaj da sta glasovala proti ustavi. Žalibog, da nam prostor ne dopušča, da bi prinesli izborne govore naših poslancev dobesedno. Zbrani volilci so z zanimanjem sledili izvajanju poslancev ter so nastop naših poslancev v konstituanti z navdušenjem odobrili. Kot tretji govornik je govoril občinski svetnik g. Ivan Tvčar, ki je bičal razmere, ki so nastale, ker zbog intrig tov. A. Pesek še ni potrjen županom.

Kaj je pri nas vse mogoče?

Ta teden so prinesli nekateri listi vest, da je ljubljanski župan tov. Anton Pesek že potrjen od kralja. Demokratski listi, ki prvotno te vesti niso prinesli, so drugi dan to vest zanikali. Kakor poročajo listi delajo demokrati na vse mogoče načine, da bi preprečili potrditev tov. Antona Peska. Najogabnejše se vede znani celjski advokat sedaj minister dr. Kukovec. Ta človek govori enomer o tem, da tov. Pesek ne sme biti potrjen. Kot advokatu so mu spletkarije pač dobro znane in tako vlači na dan vsak čas nove zapreke. Res lepa država je to, ljudska volja ne velja nič, posamezen advokat, ki nima nobenih pristašev pa sme delati kar se mu poljubi. Pa vedno pravijo, da so ljudje nezadovoljni, za vraga, kdo pa more biti zadovoljen, ko sme vsak demokratski advokat delati in gaziti zakone, kakor se to njemu poljubi. Ravno ta zadeva potrditve ljubljanskega župana bo vrgla čudno luč na naše razmere in nič se ne čudimo, ko bodo inozemski časopisi pisali, da je pri nas vse mogoče in da smo balkanska država. Le

---

Vipavski:

Iz berila za odrasle.

Vedno živeti s čutečim srcem,
vedno gledati in opazovati naravo in svet, tako moraš živeti, ako hočeš postati filozof ali poet.

Bog ne bi mogel imeti svojega prestola med nami, zatoraj se je preselil nad zvezde in tam kraljuje nad nami.

Ne kjer nemiren je dan, v tišini postane Bog glasan.

Resnica pride vedno k tebi, samo poklicati jo moraš k sebi.

Ako bi ne bilo reda,
človeška družba bi bila kakor velika razkropljena čreda.

Kdor povdarja v enomer da dela,
naj pomisli, da brez dela bi mu še hujše prela.

Vsak politik trobi v svet,
da le njegov nauk nas zamore vseh nadlog otet.

Po svetu.

Najnovejši svetovni dogodek.

Tedne, da mesece je bilo vse pokoncu, pozabljeno je bilo vse gorje, le ena misel je navdajala milijone in milijone. Kdo bode zmagal? Carpentier ali Dempsey? Kdo je Carpentier, kdo je Dempsey bode vprašal naš čitatelj? Ja ti ljubi čitatelj, ti ne veš kaj se po svetu godi in s čim se bavijo drugi narodi. Da bi ti dragi čitatelj govoril s katerikolim Francozom ali Amerikancem znal bi ti povedati, da je Carpentier dika in ponos Francije in Dempsey up cele Amerike. Zvedel bi do milimetra natanko, kako velik je Carpentier, kakšen obseg ima Dempsey, kaj zajtrkuje Carpentier in kaj večerja Dempsey. Vse prav, boš rekel ljubi čitatelj, pa ti še vedno ne veš kaj je Carpentier in kaj Dempsey. Da bi izhajala „Nova Pravda" na Franoskem alj v Ameriki alj mangari na mescu, bi nam ne bilo treba razlagati kdo je Carpentier, kaj je Dempsey. Tako izhaja pa za vse gostilne v katerih se toči dobro "Nova Pravda„ v osrčju Slovenije v beli Ljubljani kjer vedo sicer natančno in rujno vino, in kje se dobi najboljše klobase, kaj pa je Carpentier in kaj Dempsey to pa ne vedo.

Ljubi čitatelj, da ne bodeš na vse zadje misli in že na ta račun sline cedil, da je mogoče Carpentier kako vino najnovejše sorte, ki bi se dalo primerjati le še k večjemu z onim iz Gadove peči in da je Dempsey kak nov izum, ki bi delal konkurenco slovečim kranjskim klobasam, ti povemo, da je Carpentier najboljši in najslovitejši bokser Francije in Dempsey najslavnejši in najzmagovitejši bokser Amerike.

Carpentier in Dempsey sta merila svoje moči pretekli teden v New Jersey v Ameriki. 100.000 ljudi je prisostvalo boksanju, ki sta ga uprizorila Carpentier in Dempsey. Ni šlo toljko zato, zmaga li Carpentier alj Dempsey, šlo je za to, zmaga li Francija alj Amerika. Tedne in tedne so polnjli francoski in ameriški ljsti svoje predale s tem veljkim dogodkom. Kako veljkega pomena je bilo to boksanje Francozom in Amerjkancem, priča to, da so bile s prostora, kjer se je vršilo to boksanje napeljane brzojavne žice, ki so bile zvezane z vsemi linijami, da je mogla takorekoč cela Amerika prisostvovati temu znamenjtemu dogodku. Le Francozi so bjli tako srečni, da so dobjlj z dvema brzojavnima žicama zvezo s Francijo, medtem ko Angležem, ki so se za to stvar tudi primreno zanimal ni ostalo ničesar več in so tako izvedeli za izid tega boksanja še le 2 minuti potem, ko je bilo boksanje končano. V Parizu pa je mogla stotisočera množica zasledovati vsak udarec, ki ga je dobil ali Carpentier ali Dempsey. Časopis »Temps« je bil direktno zvezan s prostorom, kjer se je boksanje vršilo in raz strehe palače se je naznanjeval cel potek boksanja v istem trenutku v katerem se je vršil v New Jersey, radovednim in navdušenim Parižanom. Pa tudi ameriška radovednost in navdušenost ni bila manjša. V 700 kinematovgrafih je čakalo ameriško ljudstvo na poročila iz New Jersey. V najbolj oddljene naselbine je javi brzojav potek boja. naselbine je javil brzojav potek boja. spremenilo, so zvedeli to špremembo takoj po nekaj sekundah vsi potniki na ladjah bodisi v lukah ali na visokem morju. Ni bilo ne enega Amerikanca, pa naj bi bil še tako daleč, kateremu

čudno je, da upeljuje ta balkanizem ona stranka, ki pravi, da je najbolj kulturna.

K vprašanju ljubljanskega župana

nam pišejo: Ptiči iz »Jutrove« dežele in Plutovega krljestva postajajo od dne do dne bolj zanimivi. V vezani in nevezani besedi žvrgolijo po časopisih, cvrčijo po kavarnah in žvrgolijo po gostilnah pesem z vedno istim refrenom: »Saj Pesek županil ne bo!« Tako približno se kuka v Beogradu, tako odmeva po Ljubljani in ostali Sloveniji. Kakor je pa videti iz »Jutra« 5. t. m. pod zgorajšnjim naslovom, se jim menda le ne sponašajo intrige, kajti tisti originalni poziv g. županu Pesku, ki ga nismo mogli čitati brez pomilovalnega posmeha, da se naj prostovoljno odreče županski časti, kaže najbrž več, kakor so hoteli povedati.

»Demokratski« ptički imajo kosmato vest. Skovali so si lastno logiko, ki jim vse opraviči in govori le v njih korist. Če bo mogoče s to logiko prepričati vlado, storijo to čisto gotovo in preprečijo jim neljubo potrditev. Kako »velikodušno« znajo nastopati, so pokazali vendar že v neštetih slučajih in posebno jasno še le pred kratkim ob priliki »kasine«. Ako se jim pa ne posreči naskok, zavijali bodo hinavsko oči ter govorili in pisali: »da, ko bi bili hoteli; toda mi smo »kavalirji«!

Zgodovina uči, da se ne razširja zlepa ideja brez žrtev. Čim večje so žrtve, čim hujše mučeništvo, tem popolnejša je zmaga. Nasprotno pa so stranke prej in tem bolj temeljito propadle, čim blaznejše nasilje so proizvajale. Iz tega razloga čaka NSS lahko mirno izida v tej zadevi

Ako pa more to tudi gospodarstvo mesta Ljubljane pod ev. večini vsiljenim vladnim komisarjem, na to dobijo demokrati tako sigurno, kakor je namen v očenašu, odgovor s kolom od meščanov pri prihodnjih občinskih volitvah!

Modrokrvneži.

Razmere na graščini grofa Herbersteina postajajo, čim se bliža doba, da zagrizena Nemka, grofica Herberstein zgine iz Ptuja, to je koncem t. m., za uslužbence neznosnejše, vzlic temu, da so vsi Slovani. Pač pa ima grofica okrog sebe same zagrizene Nemce in Nemke. Uslužbenci, katere se od strani grofice neusmiljeno preganja, so Čehi in naši pristaši, radi tega pa od JDS pristašev in grofičinih priliznjencev osovraženi in jih nazivljajo z Nemci, medtem pa hvalijo grofico, ki je v resnici zagrizena Nemka. Dokaz temu je, da se je v nekem pismu izrazila, kako srečna je, da v njeni otročji sobi vlada le nemška govorica. Morda se bo radi nje mogel ves Ptuj učiti nemščine še nadalje. —

Ravnatelj Gumpert, kateri je tu odstavljen, sliši seve čez mejo, ker je radi svoje brezsrčnosti tako osovražen, da gospodarstvu več škoduje, kakor pa koristi, toda tudi grofica ne spada sem, ker je še slabša.

Ako grofica, ko ima 40.000 kron mesečno za svoje potratno življenje na razpolago, ne shaja in je že čez glavo zadolžena, je najjasnejši dokaz, da bi si tudi modrokrvne dame z delom krajšale čas, ne pa z trpinčenjem svojih podložnih, ki itak delajo samo za njo.

Mogoče je, da se sučejo okrog grofice, ker je ločena od svojega moža, nekateri zakonsko ponesrečeni gospodje. Eden od teh nesrečnežev si je že pognal kroglo v glavo. Ni res, grofica, neka nemška pesem se glasi: »Kommt man in die Jahre vierzig, wird die Liebe erst recht würzig.« —

V noči od 11. na 12. junija je izginilo 1 par graščinskih konjev iz hleva, vrednih približno 70.000 kron, za katere pa je baje izstavljen od pristojne občine živinski potni list na ime grofice. Morda ja ni mogoče, da se tu krade na višje povelje? —

Te konje se je vlačilo iz enega hleva v druzega, nazadnje so prišli v tretji hlev.

Kmalu na to je pa zbolel pri Vurbergu graščinski logar nevarno in zaprosil za zdravniško pomoč, do katere ima tudi pravico. Ker so bili graščinski konji ukradeni, je oskrbnik zaprosil pri grofici za njene konje, kar je pa kratkomalo odbila z izgovorom, da se pelje po obedu sama iz grada. V resnici se ni peljala nikamor in oskrbnik je moral naročiti voz v Ptuju za zdravnika.

Tako ljubi ta ženska naše ljudstvo, če tudi dela le za njo.

Naši odvetniki pa jo poveličujejo v deveta nebesa v svojih časopisih. Vas ni sram tega? Seve, graščinska klet ima vedno dobra vina, in zabava na gradu je tudi kaj vredna! A—a

Ptuj. V ptujskem mestnem kopališču se tako švabčari, da misli človek, da se nahaja kje pri Dunaju. Zlasti nek kapetan in podporočnik, ki sta vedno v družbi najzagrizenejših ptujskih Nemcev in katerih dveh se na ulici ne sliši drugače govoriti, kakor samo »švabski«, sta največja kričača in hočeta nadkriliti v njim tako dragi nemščini, v družbi z ptujskimi nemčurkami kakor Slawitsch, Kropf itd. vse ostale. — Opozarjamo merodajno oblast, da primerno poduči ta dva gospoda, kake narodne dolžnosti ima jugoslov. oficir. Občinstvo je sito njihovega izzivanja. — Če bo ta opomin zastonj, pridemo prihodnjič z imeni na dan. Taki oficirji, ki so samo radi lepe plače v naši službi, ne samo, da ne spadajo na mejo, temveč sploh v armado ne.

Ptuj. Ptujska stanovanjska komisija je popolnoma odrekla. Edini predsednik odpravlja po svojih močeh razburjene stranke, katere dnevno oblegajo ta urad, s tolažilnimi besedami, da jim bo že naslednik nakazal udobno stanovanje. Prošnje se kopičijo, stranke trpijo škodo, nobeden si ne more nikamor pomagati. Prava anarhija v pravem pomenu besede. Ptujska stanovanjska komisija je povzročila ogromno škodo, koli hišnim posestnikom, toli najemnikom. Vsi ptujčani to vidijo, samo gospodje demokrati, ki so začasno še tukaj na krmilu ne, ker oni imajo lepa, velika in udobna stanovanja. — To je tudi en dokaz edine njihove zmožnosti.

Tedenske novice.

Praznovanje rojstnega dne Petra I. Rojstni dan našega kalja Petra I. se je praznoval po celi državi dostojno in svečano.

Ženska krila bodo daljša. Kakor javljajo merodajni modni časopisi bodo z letošnjo letno modo izginila kratka krila. Jesenska moda zahteva že daljša krila in sicer do kolka.

Vojaški nabori v okrožju celjskega okrajnega glavarstva so se pričeli dne 13. julija v Celju.

Vremenski preroki trdijo, da bo vročina, ki tudi pri nas že precej pritiska, še naraščala ter da bo trajala najmanj mesec dni, tako da bodo letos najtoplejši dnevi med 15. julijem in 15. avgustom.

Kongres jugoslovanskh gasilcev. Dne 15. avgusta se vrši v Zagrebu manifestacijsko zborovanje vseh gasilskih društev naše države. Pri tej priliki se ustanovi Zveza jugoslovanskih gasilnih društev. Udeležnikom kongresa se dovoli polovična vozna cena na železnicah.

Znamke za Jugoslansko Matico. Jugoslovanska Matica prosi vse Slovence, da bi zbirali porabljene pisemske znamke in jih pošiljali njej.

Zamenjava starih znamk. Ministrstv za pošto in brzojav je odločilo, da bo zamenjavalo prejšnje znamke za nove znamke amerikanske izdaje. Rok za zamenjavanje je določen od 16. julija do vključno 15. avgusta. Zamenjavale se bodo samo tiste znamke, ki so imele frankovno vrednost, še predno so bile pripuščene v promet nove znamke ameriške misije. To so srbske znamke s podobama kralja Petra in prestolonaslednika Aleksandra ter znamke ljubljanske emisije.

Policijska ura. Razglas deželne vlade določa kot policijsko uro v poletnem času, to je od 16. junija do 15. septembra za mesta: Ljubljano, Maribor, Ptuj Celje in Novo mesto in za zdravilišči Bled in Rogaška Slatino: za gostilne 23. (11.) ura, za kavarne 24. (12.) ura; za vse druge kraje: za gostilne in kavarne 32. (11.) ura; v zimskem času od dne 16. septembra do 15. junija za mesta: Ljubljano, Maribor, Ptuj, Celje in Novo mesto: za gostilne 23. (11.) ura, za kavarne 24. (12.) ura; za vse druge kraje: za gostilne 21. (9.) ura, za kavarne 22. (10.) ura. Podaljšano policijsko uro dovoljuje v izjemnih primerih poverjeništvo za notranje zadeve. Za brezalkoholne restavracije in brezalkoholne kavarne ne velja policijska ura.

Za javno knjižnico krajevne organizacije NSS. Pripravljalni odbor namerava v Poljanskem okraju ustanoviti javno knjižnico krajevne organizacije NSS. Prosi se prijatelje prosvete, da darujejo knjige, ki se sprejemajo vsak večer od pol 8. do pol 9. ure v društvenem lokalu, Streliške ulice 22.

Ukraden vol. Posestnici Mariji Al v notranjih Goricah pri Brezovici je bil ponoči iz hleva odpeljan najlepši, 4 letni vol, vreden 9000 K. Tatovi so bili zelo prebrisani, gotovo kaki tihotapci, ker so volu noge s cunijami obvezali, da so tako zakrili vsako sled. Vola so najbrže srečno spravili preko meje.

64 let bo preteklo prihodnji mesec, odkar je stekel prvi vlak južne železnice iz Ljubljane proti Trstu.

Nova železniška proga. Deputacija z Ljubljane bo predložila beograjski vladi načrt za železniško progo Murska Sobota - Ljutomer-Ptuj - Rogatec - Brežice in prosila, da se z graditvijo takoj prične.

Nova sladkorna rastlina. Nemški generalni konzul Ginter v Južni Ameriki je našel novo sladkorno rastlino, ki vsebuje sok, kateri ima okus saharina. Ginter pravi, da je iz te rastline izdelan sladkor tridesetkrat bolj sladek kot oni iz sladkorne pese. Za osladkanje čaše kave zadostuje kakor grah debelo zrno.

Strašen samomor. Jovan Petrović, 53 letni kmet iz Arača v Sremu, se je radi prepirov čutil nesrečnega. Nekega jutra, ko ni bilo nikogar v hiši, je vzel britev, si prerezal najprvo goltanec, potem pa še trebuh. V takem stanju je odšel na dvorišče in skočil v vodnjak, kjer so ga potem domačini našli mrtvega.

Stavka v tovarni Rütgers v Hočah. Delavstvo tovarne za impregniranje je na shodu NSZ soglasno sklenilo, da stopi Rütgers je skrajno slabo plačano ter je zahtevalo 75 odstotno povišanje mezd, dočim je ravnatelj tovarne privolil le 25 odstotkov. Delavstvo zastopa poslanec Brandner.

Darovali so za tisk. sklad. Lenarčič Fr. 18 kron, S. Viktor 14 kron, Margon Franc 4 krone, Volk Jože 4 krone, Puc Anton 2 krone, Erbežnik Albin 40 kron, Podbevšek Ferdo 2 kroni. Najprisrčnejša hvala.

Iz ustavne borbe.

Govor Ivana Deržiča v konstituanti 22. 6.

Gospodje narodni poslanci! Priznanje je prvi korak k poboljšanju, pravimo Slovenci. Jaz bi bil vesel, če bi bilo priznanje gospoda ministra za konstituanto, ki je stavil pred par minutami predlog, da se vrneta 95. in 96. člen ustavnemu odboru, res prvi korak k poboljšanju vlade, oziroma večine v ustavotvorni skupščini. Jaz pa se bojim, da je to prekasno; četudi bi mi mogoče g. minister za konstituanto zatrdil, da je pripravljen vrniti tudi posamezne druge člene ustavnemu odboru, bi gotovo našel izgovor, ki bi bil formelno popolnoma pravilen, da so vsi drugi oddelki ustavnega načrta že izglasovani in da radi tega ne more napraviti odločnega koraka k poboljšanju v imenu vlade, ker je to prekasno.

ni bila dana možnost zasledovati boj v vseh dogodkih v istem trenotku ko so se dogodili. Na ameriških vojnih ladjah je stalo moštvo na krovu in mu je velikanski sprejemni aparat javil vsak udarc. Šlo se je za Ameriko kakor je rekel Dempsey, za narodno čast, in vsak Amerikanec je imel pravico biti o tem dragocenem skupnem imetju pravočasno obveščen.

Boj je bil hud in človek, ki vse to čita se prime za glavo, da je kaj takega mogoče.

Carpentier je vdaril z vso močjo Dempsey-a na čeljust, to je bil začetek. Dempsey je zasolil Carpentieru eno na grlo. Potem so padali udarci z jedne in druge strani, padali so na glavo, usta, nos, želodec. Trinajst jih je dobil Amerikanec, devetnajst Francos, ki je nazadnje obležal v nezavesti na tleh. Črez njegov obraz je tekla kri, nosna kost mu je bila zlomljena, eno oko težko poškodovano. Bil je premagan.

Komaj 13 minut in 20 sekund je trajal boj.

Amerika je zmagala, Francija je podlegla.

Francoze je zadel ta udarec renično prav hudo. Šlo se jim je za narodno čast. Trdno so upali na pesti Carpentiera, kateri je do sedaj stolkel vsakega nasprotnika. Francija je imela najboljšega bokserja, danes ga nima več, Carpentier je bil premagan. Francozi so hudo užaljeni, pravijo, da je zmagala surova sila. Toda ne polokdo je omenil velikega državnikama maga nič zmagal je Dempsey, zmagala je Amerika.

Ne samo Francozi so rahločutni, še bolj rahločutni v tem oziru so Angleži. Bil je čas, ko je bil v Londonu kralj bokserjev, angleškemu kralju resničen rival, ne sicer v činu, pač pa v znamenitosti in časti. Pred nekaj desetletji je živel na Angleškem Lord Palmerston, bil je največji Anglež svojega časa, jako pameten politik, vajen v marsikaterem sportu, mogoče tudi v boksanju, kakor pred njim Lord Byron ali tudi Rihard III. Palmerston je umrl l. 1865. in cel London se je pripravljal na najveličastnejši pogreb. Toda kaj se je zgodilo? Isti dan skoraj isto uro je umrl Tom Sayers, majhen mož, skoraj pritlikavec, pa bil je bokser prvega razreda, kratko pred smrtjo je nabil velikanskega Amerikanca, ki ga je izzval — David-Goliata — tako, da se ga po boju ni moglo več spoznati, med tem pa je šetal mladi Tom po Hyde Parky in se pustil od Londončanov častiti. V istem času umrl, v istem času pokopan. Toda med tem, ko se je moral zadovoljiti mogočni minister Palmerston le z uradnimi svečanosti in malim spremstvom, je šel za pogrebom Tom Sayers-a cel London. Tisoči in tisoči so spremili kralja boksarjev na zadnji poti. Le malokdo je omenil velikega državnika vse pa je vzdihovalo radi izgube Tom-a. Njegov pes, posadili so ga v v odprto kočijo, se je peljal kot prvi za krsto. Potem so napravili javno zbirko, katere se je udeležil parlament, borza, nadalje so prispevale banke in cela Anglija ter postavili s tem zbranim denarjem umrlemu mojstru ponosen spomenik. Na spomeniku so ovekovečili tudi žalujočega psa. Bilo je, kakor bi cela Anglija hotela zaklicati umrlemu: Le ti si bil to kar je v resnici velikega na svetu, le tebe obožujemo, tebe, močnega zmagovalca, modernega Olympionika, tebe, z ženijem in odločnostjo združeno surovo moč.

Francozi so užaljeni, zadet je njih narodni ponos. En dobro zapeljani udarec, uniči vse upe, cel sistem se zruši, vsi preračunjeni in naštudirani udarci ne pomagajo nič več. Francozi bodo morali pozabiti. Tudi Carpentier bo pozabil. Nekaj leka je dobil, dobil je 200.000 dolarjev, Dempsey je dobil 300.000 dolarjev. To je v naših kronah 29 milijonov za Carpentiera in 43 in pol milijona za Dempsey-a.

*

KJE SO UKRADENI PARNIKI?

Zadnjič smo poročali, da je bilo v Ameriki ukradenih več parnikov. Sedaj so te parnike našli. V Ameriki je namreč alkohol strogo prepovedan. In da bi vtihotapili v Ameriko nekaj „božje kapljice“, so te ladje natihoma odpeljali v južne atlantske luke, kjer jih bodo nabasali z različnimi „dobrimi“ pijačami. Ti Amerikanci ga pa res pogruntajo.

Razširjajte „Novo Pravdo“.

V osmem oddelku se odigrava tragedija dve- in polletnega vladanja v naši državi. One stranke, ki so po prevratu prevzele oblast v svojo roko, polagajo v tem oddelku račun o svojem delovanju; tukaj se odigrava žaloigra meščanskih strank naše države, da se meščanske stranke v tako važnem momentu, kakor je donošenje ustave, o katerem govorite, da je historičen moment, niso mogle zediniti. Del meščanskih strank, ki je aktivno sodeloval pri vladanju mesece in mesece, je zapustil to ustavotvorno skupščino, ker je bil pritisnjen ob zid, in prešel v takozvano opozicijo, katere so bile meščanske stranke vajene, in sicer v tako obliko opozicije, ki jo je smatral za najskrajnejše sredstvo v parlamentarizmu, to je abstinenca.

Če mi obsojamo nastop takozvanih prevratnih elementov, to je skrajne levice, ki je zapustila to skupščino, potem imamo zanjo vsaj eno olajševalno dejstvo, to je dejstvo, da ta stranka negira vsako parlamentarno ali kako drugo vlado, ampak zahteva kratkomalo diktaturo proletarijata. Toliko bolj pa moramo obsojati ta korak onih strank, ki so na zunaj trdile, da so za parlamentarizem, za edinstvo in ne vem za kaj še vse, da pa se jim godi grozovita krivica in da radi tega gredo v interesu ljudstva in volilcev, ki so jih poslali sem iz te skupščine ter kratkomalo sabotirajo delo v naši ustavotvorni skupščini.

Za nas socijaliste, zlasti za nas narodne socijaliste ni to nikako presenečenje. Mi smo bili na to pripravljeni, mi smo to vedeli, ker nismo sodili posameznih prejšnjih strank po besedah, ampak po dejanjih. Nepobitna resnica je, da so dotične stranke, ki so po svojem časopisju dve leti in pol upile, da delajo za ljudstvo, delale proti ljudstvu, in da so oni, ki so najbolj upili, da so za ljudstvo, najbolj delali proti ljudstvu.

Danes smo tako daleč, da je dopoldne padla beseda, oziroma namig od zelo uglednega člana vladnih strank, katerega kot osebo in človeka zelo spoštujem, namreč od g. Milana Pribičevića: „Kaj pa potem, če ta ustava ne bo sprejeta? Potem pride diktat.“ To je kvintesenca, to je nekako višek vsega, kar so po mojem mnenju te meščanske stranke zmožne, ki tvorijo večino v naši državi in ki imajo vlado v svojih rokah. One pravijo — in to je glavni adut, ki ga imajo: ako ta ustava ne bo sprejeta tako, kakor mi hočemo, potem, gospodje, pride nekaj, kar bo strašno za celokupni jugoslovanski narod, pride oktroa, pride diktatura, eventuelno diktatura vojaštva.

Gospodje, če Vas to straši, nas socijalistov to ne straši. Vsaka diktatura se v kratkem času preživi. Kakor se je zaračunal v svoji diktaturi Ljenin in sedaj popušča, tako se bodete zaračunali Vi, če bodete uvedli diktaturo. Jaz sem prepričan, da se bo Vaša diktatura zrušila še mnogo prej, nego se je zrušila diktatura Ljeninova.

Imamo tudi še drugo solucijo, katera se nam zadnji čas vsak dan servira; reče se namreč, da se radi tega nedela v ustavotvorni skupščini pričeuja med srbskim delom našega naroda grozovita akcija, grozovito nezadovoljstvo radi tega, ker ustava še ni dovršena. In to rečejo zastopniki tistih strank, ki imajo ves vladni aparat v svojih rokah, ki imajo v svojih rokah nebroj časopisja, ki imajo vsak čas na razpolago celo legijo agitatorjev, ki imajo na razpolago celo vrsto srezkih načelnikov in vseh mogočih drugih ljudi! Ti ljudje pravijo, da se srbskega dela našega naroda polašča neko nezadovoljstvo, da se pojavljajo pri njem separatistična stremljenja.

Gospodje! Tudi to nas ne straši. Mi vemo, da tisti gospodje, ki to govorijo, niso pravi zastopniki srbskega kmeta in delavca in da si srbski kmet in delavec ne bo dal izviti iz rok tega, kar je dosegel s prelivanjem krvi svojih najboljših očetov in sinov. Mi nacionalni socijalisti smo prepričani, da je edinstvo troimenega naroda tako globoko ukoreninjeno v našem narodu, da ne pride nikdar več do razdružitve. Tudi ti strahovi, katere danes slikajo gotovi zastopniki večinskih strank, ne bodo držali; kajti jaz sem prepričan, da naše delavsko in kmetsko ljudstvo vseh treh plemen natančno ve, kje je vzrok, da ustava še ni bila sprejeta, kje je vzrok, da se stranke, ki so imele vlado v rokah, niso hotele pobotati, ampak da so rabile dve leti interregna, preden so razpisale volitve, da so medtem kolikor mogoče utrdile pozicijo svojih somišljenikov, pozicijo bank in pozicijo jugoslovanskih kapitalistov.

Če rečete, da Jugoslovani nimamo kapitalistov in da ta stvar za nas danes še ni aktualna, Vam do gotove meje to pritrdim. Fakt je, da naš troimeni narod kot tak, bodisi v prejšnji kraljevini Srbiji ali v prečanskih krajih, ni imel izrazitih domačih kapitalistov, ampak da smo bili odvisni od tujega kapitala in da se je oni naš mali kapital, katerega je naše delavsko ljudstvo zneslo s težkimi žulji skupaj, moral boriti proti tuji invaziji. Toda, gospodje, po prevratu so zastopniki meščanskih strank spoznali, da je sedaj čas, in pričela se je licitacija. In če se danes tu odigrava žaloigra, da so klopi prazne in da celo poslanci večinskih strank rajši sede v kavarni ali v klubu nego v skupščini in da na eni strani zahtevate takojšnje izglasovanje, na drugi strani pa celo grozite z diktaturo, je to za mene dokaz, da se danes čutite nekako v slabi poziciji, da nočete nositi odgovornosti za ono delo, katero ste zvršili tekom dve- in polletnega vladanja, in da nočete požeti onega klasja, ki je slabo in ki ste ga sami vsejali in gojili.

Danes se tu odigrava žaloigra, da si meščanske stranke zasiguravajo po ustavi svoje privilegirano stališče in svojo vlado nad jugoslovanskim delavskim ljudstvom. Poudarjal sem že v začetku svojega govora, da je gospod minister za konstituanto — vem, da poprej domenjeno — izjavil, da se člena 95. in 96. vrneta ustavnemu odboru, da ju bo še enkrat pretresel. Časopisi so pred tremi dnevi prinesli vest, da je sklep odborov, da se poviša število prebivalcev ene oblasti od sedemstotisoč na osemstotisoč. Mislim, da bo ustavni odbor jako hitro gotov, kajti ti predlogi so bili že pred 4. dnemi naznanjeni v časopisju; mislim, da bo seja ustavnega odbora glede člena 95. trajala kvečjemu pet minut, tako da sklene večina to, kar je bilo že razglaženo v časopisju. Radi tega se tudi ne bom pečal s tem paragrafom, kajti od svojega principa ne bodete odstopili. Vi bodete navzgor omejili število prebivalcev in onemogočili velike oblasti, naspodaj si bodete pa dali prosto roko, da eventuelno posamezne pokrajine, ki bi se morebiti bunile proti kaki vladni večini, razkosate in da naredite oblasti tudi s 300.000 prebivalci, ki potem niso zmožne, da same sebe upravljajo, in so navezane na pomoč centralne vlade; torej so odvisne in morajo biti tiho.

Radi tega se bom omejil samo na druge posameznosti, katere ste vnesli v ustavni načrt v znamenju demokracije in v znamenju parlamentarizma. Pri členu 90. ste odločili, da tvorijo ministri vsi skupaj ministrski svet, ki je podrejen kralju, potem pride krasni stavek v drugem odstavku, da minister more biti tudi brez portfelja.

To je nekak preludij za poznejši oddelek, kjer ste napravili novo kategorijo: kategorijo ministrov na razpoloženju. Gospodje! Jaz Vas vprašam: čemu rabimo mi ministre brez portfelja? G. poročevalec je bil tako prijazen in ljubezniv, da je to lepo utemeljeval in rekel, da pride včasih država v tak položaj, da so ministri brez portfelja nekaka vez. Jaz bi želel, da bi bil danes tu navzoč g. predsednik ministrskega sveta. Prosil bi ga v imenu narodnih socijalistov, da naj, ko bo ustava sprejeta, ponudi voditelju sedanje levice g. dr. Sime Markoviću, ko se vrne iz Moskve, prvi portfelj ministra brez portfelja zato, da se bodo gg. komunisti v bodoče obnašali kot lojalna opozicija.

To bi bil začetek dela ministrov brez portfelja. Mi prečani poznamo to institucijo. Habsburgovci so jo uporabljali, kadar nemški in madžarski zastopniki niso mogli mirnim potom germanizirati slovanskih narodov. Imeli smo ministre brez portfelja med Poljaki in Čehi in nazadnje, če se ne motim, tudi med Slovenci v zadnjem momentu, preden je Avstrija razpadla.

Na drugi strani pa mislim, da je vlada tudi mislila na to, kar sem omenil pri razpravi o oddelku, ki ustvarja ministre na razpoloženju. Če smo odpravili plemstvo in ne vem kaj še vse, potem se jako lepo glasi, če bo nosil zadovoljni državljan poleg naslova „odvetnik“, „bankir“ te in te banke, „uradnik“ itd. tudi še naslov „minister brez portfelja na razpoloženju.“ To je krasno! Poprej smo imeli konteje, razne plemiče, grofe in barone, sedaj bomo pa imeli razne ministre brez portfelja na razpoloženju.

Pri členu 91. ste izpustili to, kar je moj predgovornik iz vladne večine poudarjal, da ste namreč tukaj dekretirali, da narodna skupština, zakonodajni državni zbor, nima prav za prav čisto nobene kontrole in nobene pravice nad vlado. Ministrski svet je odgovoren kralju in skupštini. Ako ministrski svet napravi kako stvar, radi katere dobi nezaupnico od narodne skupštine, katera je pa po volji kralja, potem sem jaz prepričan, da ne bo padla vlada, ampak da se razpusti parlament. S tem jenja vsak parlamentarizem, jenja vsaka kontrola, jenja suverenost zakonodajne skupštine na vlado, katera izide iz zakonodajne skupštine.

Ravno tako je odločba, kako morejo biti ministri obtoženi, za nas socijaliste popolnoma nesprejemljiva. Jaz se samo čudim, da ni to še notri, ker je minister obenem še poslanec, da mora prej, preden to sploh pride pred narodno skupštino, imunitetni odbor s 100% večino skleniti, da se minister, ki je obenem tudi poslanec, sploh sme izdati sodišču. To bi bil višek parlamentarizma po Vašem načelu in po principih, ki jih zastopa meščanski blok, ki ima danes večino v naši državi.

Rekel sem že, da ne bom govoril o členih 95. in 96., ker sta vrnjena ustavnemu odboru, in ker iz njega tako veliko dobrega ne bi prišlo. Na drugi strani je pa danes dopoldne moj tovariš govoril o stališču, ki ga zastopamo mi narodni socijalisti z ozirom na razdelitev države v posamezne oblasti. Čisto gotovo je, da §§ 95. in 96. tudi v novi redakciji ne bosta odgovarjala potrebam jugoslovanskega ljudstva in da bosta ta paragrafa vzrok bodočim ustavnim borbam, ki se bodo v naši državi razvile in ki so pravzaprav že danes razvite. Gospodje, če pravite, da moramo ustavo sprejeti tako, kakor je, da je mogoče, da bomo tekom let izpremenili posamezne člene in si na ta način pomagali, ker ustava kot taka ni sprejeta, recimo, z 300 ali 400 let, bi Vas jaz opozoril na eno: če mislite, da ste zato poklicani semkaj v ustavotvorno skupščino, da izglasate tako ustavo, o kateri ste prepričani, da bo rodila ustavne borbe, ki bodo jugoslovansko ljudstvo izmozgavale desetletja, potem, gospodje, si zapomnite, da bo jugoslovansko ljudstvo z vami obračunalo pri bodočih volitvah, kajti jugoslovansko ljustvo si želi starega dela za socijalni, ekonomski in kulturni dobrobit jugoslovanskega ljudstva. (Poslanec Mermolja: „Potem glasujte za ustavo!“) Gospod medklicatelj me ni prav razumel, ker bi sicer ne bil napravil takega medklica, kajti on je prepričan ravno tako kakor jaz, da bo ta ustava rodila ustavne boje, ki bodo škodovali ne samo slovenskemu kmetu in prijatelju Mermolji, ampak celokupnemu jugoslovanskemu kmetskemu ljudstvu.

Gospodje, veliko je bilo govorjenja o načrtih, ki so jih predložili posamezni meščanski klubi glede razdelitve naše države v oblasti. Veliko se je govorilo o federaciji, konfederaciji, avtonomizmu in centralizmu. Vi ste našli še eno solucijo takozvanega unitarizma. Rekli ste pa prej čisto po jugoslovansko, da ste za edinstveno državo, in jaz se samo čudim, čemu ste potem rabili še ta terminus technicus, to je unitarizem. Ali ne bi bilo boljše, da da bi bili ostali pri lastni jugoslovanski besedi „edinstvena država“, kakor da ste rabili izraz „unitarizem“? Ali je bilo treba, da ste vrgli to za par mesecev v Vaše časopisje in rekli: kdor ni unitarist, ta je sovražnik naše države, ta ni državotvoren element? Jaz ne morem razumeti, ali je bilo to potrebno. Ta beseda je potem izginila iz skupščine in časopisja preko noči, pa se sedaj zopet ponavlja. Ne vem, zakaj. Najbrž zato, da se s tem reče, da je tisti, kdor bi bil proti temu, da bi oblasti smele imeti samo 800.000 prebivalcev in da dve oblasti, ki se eventuelno radi ekonomskih in kulturnih zahtev spojita v eno enoto, tudi ne smeta imeti več nego 800.000 prebivalcev, da je torej tisti ne samo proti unitarizmu naše države ampak direktno proti državi.

Jaz, gospodje, bi želel, da se člena 95. in 96. izpremenita tako, da bosta odgovarjala našim potrebam brez ozira na tisti separatizem, ki o njem govorijo gospodje iz radikalnega kluba, da se pojavlja med srbskimi kmeti, in brez ozira na oni separatizem, ki ga propagira na Hrvaškem nekronani kralj hrvaške republike, Radić.

Prepričan sem, da se da najti solucija, da Vi zagarantirate v členu 95., da mora imeti obast najmanj toliko stotisoč prebivalcev, da se bo mogla, kolikor mi kot ljudje moremo predvidevati, iz svojih dohodkov vzdrževati in upravljati, da se pa navzgor število prebivalstva ne omeni, ampak naj se to prepusti bodočemu zakonodavnemu državnemu zboru, ki naj na podlaggi res faktičnih potreb ljudstva v posameznih pokrajinah te pokrajine določi.

Govorilo se je tudi še o neki drugi točki, in tukaj so se razburjali zlasti zastopniki zemljoradničkega kluba. To je glede odgovornosti uradništva v službi. Vi ste unesli v ustavo 4 člene glede uradništva. Del zastopnikov srbskih kmetov je zahteval, naj se ti členi tako poostrijo, da državni uradniki ne bodo prišli nikdar v položaj, da bi mogli izrabljati svojo uradno pozicijo v strankarske namene in proti ljudstvu. Jaz do gotove meje razumem in upoštevam bojazen in predloge zemljoradniškega kluba, kajti ti imajo izkustva, kako se delajo uradniki in kako se uradniki izrabljajo v politične namene posameznih političnih strank, ki so slučajno na vladi. S teh vidikov bi želel, da bi bil zlasti člen 108. še veliko bolj jasen, kakor je, da bi se tam direktno zagarantirala stalnost pod vse drugimi kavtelami nego stojijo v členu 108. Jaz vem, da tudi danes obstojajo zakoni, po katerih se uradniki ne smejo odpuščati. Imamo pa nebroj primerov, da se uradnik s šikanami prižene tako daleč, da je, če je pošten in če hoče ostati pošten, prisiljen, da sam zapusti državno službo. Gospodje! Jaz kot uradnik nikdar ne morem tega pripustiti, ne morem nikdar priznati, da bi se ta sistem, ki je vladal prej v kraljevini in ki vlada še danes v območju kraljevine Srbije, razširil na celo našo državo. Mi imamo tekom teh dveh let in pol prežalostne izkušnje, da so se najboljši uradniki Srbije iz prejšnje kraljevine Srbije šikanirali tako dolgo od predpostavljenih ministrov radi strankarskega stališča, da so kot poštenjaki bili prisiljeni po 20 in tudi po 25 letih poštene državne službe zapustiti državno službo in iti v privatne službe. S tem so izgubili pravico do penzije in starostne preskrbe, ki so si jo s svojim delom za državo tekom desetletij zaslužili.

Gospodje, če pravite, da se bo to uredilo po zakonu o javnih nameščencih, da se bodo ustanovila disciplinarna sodišča, in ne vem, kaj še vse, je to samo prazen izgovor. Če ste zahtevali za ministre, ki so tudi najvišji državni uradniki, in sprejeli popolnoma precizne določbe, potem, gospodje, je bila Vaša dolžnost, da ste to storili tudi za one, ki nimajo toliko moči kakor oni gospodje, ki so na položaju ministra.

Naj končam, gospodje! Po mojem prepričanju je oddelek VIII. zrcalo mentaliteta večine utavotvorne skupščine in vlade, ki danes vlada v naši državi. Tukaj hočete Vi po zatrjevanju vseh Vaših govornikov separatizem in vse to kratkomalo onemogočiti in hočete pripeljati narod po svojih metodah na višek kulturne in gospodarske stopnje.

Gospodje! Povedal Vam bom tukaj samo en primer, ki je tudi jako tipičen in ta primer je: ravno tako se je govorilo, ko se je reševala valuta v naši državi prve mesece po ujedinjenju. Gospodje, takrat ste napravili prvi veliki korak stran-poti premišljeno kot zastopniki meščanskih strank in ste dali relacijo 1 : 4, ki je izvor separatizma v naši državi. Danes storite drugi korak, ko razdelite državo proti vsem principom razsodnosti, proti vsem potrebam posameznih pokrajin in ljudstva kratkomalo s svinčnikom v roki in to mogoče celo na podlagi ljudskega štetja iz leta 1910. Kajti, gospodje, vzlic temu, da sem letal okoli vseh uradov, še do danes nisem mogel dobiti statistike o ljudskem štetju, ki je bilo izvršeno letos po zimi.

Mi imamo sedaj drugo polovico junija, a tekom 6 mesecev vláda ni uspela, da bi bila izdala knjigo, iz katere bi zastopniki opozicijonalnih strank mogli dobiti pregled, kako je obljudena naša država in na podlagi katerega števila prebivalstva bodo potem posamezne pokrajine določene. Gospodje! S tem svojim drugim korakom oktroirate potom svoj večine popolnoma protidržavno, protiekonomsko in protikulturno meje posameznim oblastim, s tem, gospodje, napravite drugi korak, vlijete novo olje v ta separatizem in dokumentirate, da hočete imeti bodoča desetletja, ki bi morala biti za to tukaj, da se bodo posamezne meščanske stranke medseboj prepirale v ustavni borbi, da pa se bodo vsa naša socijalna in gospodarska vprašanja tudi naprej reševala potom uredb in potom posameznih ministrskih vetov. S tem, gospodje, prevzamete Vi odgovornost za te ustavne boje, a ti ustavni boji bodo pometli s temi meščanskimi strankami, ako se v zadnjem momentu še ne spametujete in ne podvržete reviziji, in sicer na predlog gospoda ministra za konstituanto ne samo členov 95. in 96., ampak vseh oddelkov tega ustava, o katerem se danes debatira in glasuje. (Odobravanje.)

Odgovorni urednik H. Sever.
Izdaja konzorcij »Nove Pravde«.
Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

Turkova gostilna
za gradom
shajališče NSS se priporoča z dobrim vinom in z mrzlimi in gorkimi jedili ter se sprejemajo abonenti na hrano.

Priporočajoč dobro postrežbo, vedno sveže pivo, domača pristna vina in dobro kuhinjo po zelo znižanih cenah, prosim za obilen obisk —
FRANJO STIKLER
Restavracija juž. kolodvor Maribor.

Pnevmatike
za avto in kolesa v vseh dimenzijah, gumijeve predmete, vsakovrstne žice za električno napeljavo, elektrotehnični material in vsakovrstne potrebščine priporoča po najnižjih cenah 11—15
M. KUŠTRIN
Ljubljana
Dunajska cesta št. 20
Telefon štev. 470.
Podružnica: Maribor
Jurčičeva ulica št. 9.

Kdor hoče imeti res s pravimi predvojnimi barvami prepleskano hišo, naj se obrne edino le na domačo tvrdko
Tone Malgaj
13—14 pleskar in ličar
Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 6.

Franc Brumat
Ljubljana
6—12
Vsakovrstno manufakturo
Mestni trg
štev. 25, I. n.